

Wprowadzenie do turystyki

M. B. BIRŻAKOV

Wydawnictwo „Fundacja Newska”
i Dom Wydawniczy „Gerda”

Moskwa–Sankt Petersburg, 2005, ss. 443

Introduction to Tourism

M. B. BIRZHAKOV

‘Nevsky Fund’ Publishing House
‘Gerda’ Publishing House

Moscow–St Petersburg, 2005, pp. 443

Opracowanie składa się ze wstępu (nie wiadomo, dlaczego zatytułowanego po angielsku – książka napisana jest w języku rosyjskim), czternastu rozdziałów oraz źródeł, rekomendowanej literatury i załączników. Jest to już siódme wydanie – poprawione i uzupełnione. Książka liczy 443 strony tekstu, w których znajduje się 20 tabel, sześć rysunków, sześć fotografii oraz siedem całostronicowych, branżowych reklam (dość niezwykle w podręcznikach?!). Pracę kończą reklamy dziewięciu podręczników oraz spis teleadresowy księgarń, w których można nabyć publikacje Wydawnictwa „Gerda”. Spis materiałów źródłowych oraz rekomendowanej literatury jest imponujący, bowiem liczy 147 pozycji zagranicznych oraz 650(!) w języku rosyjskim. Każdy z przedstawionych rozdziałów opatrzone jest licznymi przypisami (od 20 do 250(!) w rozdziale 11.), które niestety utrudniają percepcję zasadniczego nurtu rozważań. W konstrukcji każdego z rozdziałów znaleźć można wyróżnione grubszą czcionką podstawowe pojęcia i definicje, a także literaturę uzupełniającą, mającą pomóc w odpowiedzi na stawiane pytania.

Rozdział pierwszy opracowania – „Podróż i podróżnik” – poświęcony jest podróżom i podróżującym. Autor opisuje w nim m.in. historię podróżowania, pielgrzymki, podróże współczesne i te z okresu początków nowoczesnej turystyki. Część

The book (for some reason entitled in English while the whole book is written in Russian) consists of an introduction, 14 chapters, a bibliography, recommended literature and appendices. It is in its seventh edition already (improved and supplemented) with 443 pages of text, including 20 tables, six figures, six photographs and seven whole page advertisements (quite unusual for a textbook!). The book ends with advertisements for nine textbooks and a list of the telephone numbers and addresses of bookshops where one can buy Gerda Publishing House products. The bibliography and list of recommended literature is really impressive, as it contains 147 foreign and 650(!) Russian entries. Each chapter is richly annotated (from 20 to – in chapter 11 – 250(!) footnotes), which unfortunately makes understanding the main ideas difficult. In each chapter one can find the basic terms and definitions in bold print, as well as the titles of complementary publications which is to help answer the questions posed in the book.

Chapter I – *Travel and the Traveller* – is devoted to journeys and those taking them. The author describes the history

rozdziału poświęcono Thomasowi Cookowi, znaczeniu roweru w rozwoju turystyki i wyjazdom w celu bicia rekordów.

Drugi rozdział – „Turystyka” – stanowi opis relacji podróże→turystyka. Ta ostaną, traktowana jako zjawisko masowe i swoisty fenomen XX w., została omówiona bardziej szczegółowo ze wskazaniem na cztery zasadnicze cechy odróżniające ją od podróży w ujęciu ogólnym. Przedstawione zostały także podstawowe cele podejmowania aktywności turystycznych zarówno z punktu widzenia turysty, jak i obszarów recepcyjnych. W dalszej części rozdziału omówiono formy organizacyjne współczesnej turystyki oraz ich główne kategorie.

Kolejny, trzeci rozdział – „Turysta” – poświęcono turyście będącemu podmiotem omawianego zjawiska. Oprócz definicji, korzystając z zaleceń WTO, autor zaprezentował cechy wyróżniające turystę spośród innych grup podróżnych, zaprezentował jego prawa, a także scharakteryzował wybrane grupy (wycieczkowiczów, emerytów i niepełnosprawnych).

Rozdział czwarty – „Przemysł turystyczny” – oprócz charakterystyki organizatorów turystyki zawiera zagadnienia związane z przemysłem hotelarskim, gastronomią publiczną oraz usługami wspomagającymi funkcjonowanie gospodarki turystycznej (ubezpieczenia, usługi bankowe, informacyjne) i inne nietypowe usługi turystyczne.

W rozdziałach piątym – „Teoria produktu turystycznego” – i szóstym – „Usługi turystyczne, działalności i towary” – zaprezentowano zagadnienia związane z teorią produktu turystycznego oraz jego elementami składowymi. Autor omawia także poziomy postrzegania produktu, ekonomiczne i prawne podstawy funkcjonowania produktów. Część rozdziału szóstego poświęcono pakietowi turystycznemu oraz zagadnieniom standaryzacji certyfikacji produktów turystycznych.

Rozdział siódmy – „Typy i rodzaje turystyki” – poświęcony jest ponownie rozważaniom na temat typów i rodzajów turystyki. Przedstawione zostały m.in. turystyka socjalna, wyjazdy w celach edukacyjnych i praktyk zawodowych, *timesharing*.

Zasoby turystyczne są tematem rozdziału ósmego – „Zasoby turystyczne”. Autor koncentruje się w tym miejscu głównie na zasobach o charakterze przyrodniczym (parki narodowe, rezerваты), z zasobów antropogenicznych omawiając skróto-wo jedynie parki tematyczne i cuda świata starożytnego.

Przedmiotem rozważań w rozdziale dziewiątym – „Turystyka a inne dziedziny wiedzy” – jest

of travel, pilgrimages, contemporary journeys and those from the beginning of the modern travel area. Parts of the chapter are devoted to Thomas Cook, the significance of the bicycle in the development of tourism, and journeys made in order to break records.

Chapter II – *Tourism* – is a description of the travel-tourism relation. The latter is treated as a popular phenomenon, specific to the 20th century and discussed in more detail, pointing to four basic characteristics which make it different from travel in a general sense. The author also presents the basic purposes of tourism activities, both from the point of view of the tourist and the reception area. In addition, forms of organizing contemporary tourism and their main categories are described.

Chapter III – *The Tourist* – is devoted to the subject of tourism. Apart from the definition, complying with WTO recommendations, the author presents the characteristics which make tourists different from other groups of travellers, describes selected groups (trippers, the retired and the handicapped), as well as the rights of tourists.

Tourism Industry is the topic discussed in Chapter IV. Apart from describing tourism operators, the author also discusses issues related to the hotel industry, public catering and those services which support the functioning of tourism economy (insurance, banking, information supply), as well as other rarer tourism services.

Chapter V – *Tourism Product Theory* and Chapter VI – *Tourism Services, Activities and Products* present issues connected with the theory of the tourism product and its constituents. The author also discusses levels of product perception, and economic and legal base of the functioning of products. Part of Chapter VI is devoted to the tourist package and the standardization of tourism product certification.

Chapter VII – *In Types and Kinds of Tourism* – the author presents social tourism, educational trips, vocational training, *timesharing*, etc.

Chapter VIII is entitled *Tourism Resources* and the author concentrates mainly on natural resources (e.g. national parks, nature reserves), devoting only some space

związek turystyki z innymi dziedzinami wiedzy. Autor przedstawia związki turystyki m.in. z psychologią, antropologią, socjologią, ekonomiką, informatyką i prawem. Zagadnienia dotyczące związków turystyki z geografiami, co wydaje się dość niezwykle, zostały potraktowane marginalnie i poświęcono im najmniej miejsca (9 wersów) w porównaniu z innymi dyscyplinami (ekonomika 4 strony, prawo 3,5 strony tekstu).

W rozdziale dziesiątym – „Bezpieczeństwo w turystyce” – omówione zostały zagadnienia związane z bezpieczeństwem w turystyce. W przedstawionych rozważaniach autor skupił uwagę na ubezpieczeniach, sytuacjach nadzwyczajnych, ryzyku handlowym i organizacyjnym oraz instytucjach broniących praw konsumentów turystów.

Rozdział jedenasty – „Szczegółowe pytania dotyczące działalności turystycznej” – jest najobszerniejszą częścią podręcznika (liczy 138 stron tekstu). Niestety zawarte w nim treści w dużej mierze powtarzają, w układzie rozszerzonym, niektóre zagadnienia poruszane wcześniej. Bardzo interesujące w tej części książki są rozważania dotyczące toczącej się w Federacji Rosyjskiej dyskusji terminologicznej nad pojęciami «туристский → туристический» oraz nieznaną szerzej w Polsce na gruncie turystyki „teorii towarzystwa”.

W rozdziale dwunastym – „Międzynarodowe, regionalne i narodowe organizacje turystyczne” – w sposób syntetyczny zaprezentowane zostały informacje dotyczące międzynarodowych, regionalnych i narodowych organizacji turystycznych. Autor przedstawił Światową Organizację Turystyczną (WTO), Światowy Dzień Turystyki (to raczej nie organizacja!), Stowarzyszenie Międzynarodowego Transportu Lotniczego (IATA) oraz Rosyjską Narodową Akademię Turystyki.

W rozdziale trzynastym – „System kształcenia kadr turystycznych” – omówiono system kształcenia na potrzeby turystyki na przykładzie Międzynarodowego Bałtyckiego Instytutu Turystyki. Instytut – niepaństwowa uczelnia zawodowa zajmująca się przygotowaniem profesjonalnych kadr pracujących w przemyśle turystycznym – jest bezpośrednim spadkobiercą Północno-zachodniej Filii Centralnej Rady Turystyki i Wycieczek. W tej części opracowania omówione zostały m.in. poziomy nauczania, proces dydaktyczny, baza dydaktyczna, działalność naukowa oraz warunki rekrutacji.

W części czternastej – „Literatura turystyczna” – scharakteryzowano wybrane pozycje literatury przydatne do studiowania zagadnień z zakresu turystyki. Jako pierwsze przedstawiono czasopismo

to anthropogenic resources (e.g. theme parks, wonders of the antiquity).

The subject of Chapter IX – *Tourism and other Disciplines* – is the relation between tourism and academic disciplines such as psychology, anthropology, sociology, economics, computer science and law. It seems unusual that the relation between tourism and geography is treated marginally (only nine lines of text) compared to other disciplines (economics – 4 pages, law – three and a half).

Chapter X – *Safety in Tourism* – presents some safety issues with the author focusing on insurance, extraordinary circumstances, commercial and organizational risk, as well as institutions defending consumers' (the tourists') rights.

Chapter XI – *Questions regarding Tourism Activity* – is the largest part of the book (138 pages). Regrettably, however extended, certain issues discussed in earlier chapters are repeated. A very interesting part of this chapter is the terminological discussion going on in the Russian Federation regarding the terms «*туристский* → *туристический*», as well as the 'theory of society/companionship', unfamiliar to Polish tourism.

Chapter XII – *International, Regional and National Tourism Organizations* – the author presents organizations such as the World Tourist Organization (WTO), the World Day of Tourism (which is not an organization), International Air Transport Association (IATA) and the Russian National Academy of Tourism.

Chapter XIII – *Tourism Personnel Education System* – discusses the system of education for tourism, using the example of the *Baltic International Institute of Tourism*, a non-state vocational university preparing professionals for work in the tourism industry. The author describes levels of education, the tuition process, the teaching base, research activity and enrolment conditions.

Chapter XIV – *The Tourism Literature* – describes selected publications useful when studying tourism. The author first presents the *Tourism Firms* magazine and comments on the main issues discussed in

branżowe „Firmy Turystyczne”, wskazując na główne problemy w nim poruszane. Autor poleca także *Wielki glosariusz terminów turystyki międzynarodowej* oraz *Przewodnik turystyczny po obwodzie leningradzkim*. Zakończeniem tego rozdziału jest opis dwóch szczególnie interesujących witryn internetowych (www.travelexpo.ru, www.travelglossary.ru).

Zamieszczone w końcowej części podręcznika załączniki dotyczą przepisów prawnych związanych z działalnością turystyczną w Federacji Rosyjskiej (załącznik nr 1) i światowego kodeksu etycznego turystyki przygotowanego przez członków Światowej Organizacji Turystycznej (załącznik nr 2).

Zakres zagadnień przedstawionych w publikacji jest imponujący. W opracowaniu podjęto zarówno tematykę ekonomiczną (usługi, ubezpieczenia, przemysł, produkt turystyczny), socjologiczną (teoria towarzystwa), prawną, w mniejszym stopniu geograficzną. Jednak tak szerokie ujęcie tematu powoduje, że niektóre zagadnienia zostały potraktowane hasłowo, bez próby wyjaśniania zjawiska czy omówienia jego podstaw teoretycznych. W pracy nie uniknięto także powtórzeń (np. rozdział jedenasty jest częściowo uszczegółowieniem rozdziału pierwszego), co powoduje wrażenie bałaganu i nie jest korzystne dla całości opracowania.

Ujęcie tematu świadczy o interdyscyplinarnym rozumieniu poruszanej problematyki, co jest zgodne z aktualnymi trendami w pojmowaniu współczesnej turystyki i stanowi niewątpliwą atut podręcznika. Pomimo podręcznikowego charakteru, książka pozwala czytelnikowi na zapoznanie się z oryginalnym podejściem do zjawiska turystyki wśród naukowców rosyjskich, co jest niezwykle ciekawe, szczególnie dla osób zawodowo zajmujących się badaniem tego zjawiska.

O ile pod względem zakresu merytorycznego do opracowania nie można mieć większych zastrzeżeń, to trzeba zaznaczyć, że pod względem edytorskim publikacja daleka jest od standardów przyjętych dla nowoczesnych podręczników akademickich. Niskiej jakości papier, mała czcionka, zbyt mała liczba rysunków, schematów, fotografii, studiów przypadków i właściwie brak oprawy kartograficznej powodują, że książka nie zachęca do zapoznania się z jej treścią.

Książka jest napisana zrozumiałym językiem, co jest efektem długoletnich doświadczeń dydaktycznych autora, i stanowi podstawowy podręcznik dla studentów większości rosyjskich (także białoruskich i ukraińskich) wyższych uczelni, na których wykłada się problematykę związaną z turysty-

it. He also recommends *The Great Glossary of Terms for the International Tourism* [sic] and *The tourists guide in the Leningrad region* [sic]. At the end of the chapter there is a description of two particularly interesting websites (www.travelexpo.ru, www.travelglossary.ru).

The appendices contain the legal regulations regarding tourism activity in the Russian Federation (Annex 1) and the world tourism ethical code prepared by the WTO (appendix 2).

The range of issues presented in the book is impressive. They include economic topics (services, insurance, industry, the tourism product), as well as sociological (the 'theory of society/companionship'), legal and, to a smaller extent, geographical issues. However, such a wide spectrum means that some are barely touched upon without any attempt to explain or discuss. The author did not manage to avoid repetition (e.g. Chapter XI is basically an extended version of Chapter I), which makes the book seem confused.

The author takes an interdisciplinary approach to issues, which complies with current trends in understanding contemporary tourism and this is a great strength of the book. Although a textbook, the publication allows the reader to see an original approach to tourism in Russia. This is particularly interesting for those who are professionally involved in studying tourism.

Although there are no serious reservations as to the factual content of the book, it must be said that as regards this edition it is far from modern textbook standards. Poor quality paper, small print, an insufficient number of figures, photographs and case studies, practically no cartographic illustration – all this discourages the reader from reading the book in detail.

The book is written in clear language, which results from the author's many years of teaching experience. It is the basic course book for students of tourism at the majority of Russian (also Belarusian and Ukrainian) universities. It is recommended by the Ministry of Education of the Russian Federation, and also

ką. Podręcznik jest rekomendowany przez Ministerstwo Edukacji Federacji Rosyjskiej i polecane jest także pracownikom wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw turystycznych, administracji, samorządom oraz... turystom (!?).

O przydatności i popularności opracowania świadczy fakt, że jest to już siódme (pierwsze w 1999 r. i publikowane co roku, nakład w sumie ok. 50 tys. egzemplarzy), poprawione i uzupełnione, wydanie recenzowanej pracy. Publikacja jest rekomendowana przez Ministerstwo Edukacji Federacji Rosyjskiej jako podręcznik dla studentów szkół wyższych i firmowana przez Narodową Akademię Turystyki oraz Międzynarodowy Bałtycki Instytut Turystyki.

W 2000 r. książka została nagrodzona w zorganizowanym przez władze Moskwy konkursie na najlepszy rosyjskojęzyczny podręcznik z zakresu turystyki.

Bogdan Włodarczyk

Uniwersytet Łódzki

Katedra Geografii Miast i Turyzmu

90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31

for those who work in all sorts of tourism enterprises, administration, local authorities and even for tourists(!?).

This is already the seventh edition of the book (the first one appeared in 1999 and has been published every year since then with 50 000 copies) demonstrating its usefulness and popularity. The publication is recommended by the Ministry of Education of the Russian Federation as a textbook for university students and supported by the National Academy of Tourism and the Baltic International Institute of Tourism.

In 2000 the book was awarded the title of the best Russian textbook on tourism in a competition organized by 'Moscow authorities'.